

«سر آمد» گزارش می‌دهد؛

همکاری راهبردی ایران و روسیه برای تامین امنیت کاسپین

تهران و مسکو در تدارک برگزاری رزمایش دریایی

گروه امنیت دریایی— دریای خزر، بزرگ‌ترین دریاچه جهان است که اغلب به عنوان دریایی تمام‌عبار مورد توجه رسانه‌ها و سیاستمداران کشورهای مختلف جهان قرار می‌گیرد. این دریا که با نام کاسپین در جهان بیشتر شناخته می‌شود، در تقاطع اوراسیا واقع شده است و نقش کلیدی در ژئوپلیتیک جهانی ایفا می‌کند. این دریا توسط پنج کشورروسیه، ایران، آذربایجان، قزاقستان و ترکمنستان احاطه شده است. اهمیت استراتژیک دریای کاسپین عمدتاً از منابع غنی انرژی، مسیرهای تجاری، گونه‌های زیستی، محیط زیست و موقعیت جغرافیایی ناشی می‌شود.
باین‌حال، در طول سال‌های گذشته، مسائل امنیتی مانند رقابت‌های نظامی، مشکلات زیست‌محیطی و تنش‌های منطقه‌ای، این منطقه را به کانون توجه قدرت‌های جهانی تبدیل کرده است. در چنین شرایطی یک‌هفته پیش (۱۸اکتبر ۲۰۲۵) بود که فرماندهان دریایی چهار کشور ساحلی دریای خزر یعنی ایران، روسیه، قزاقستان و آذربایجان، سند «همکاری راهبردی جامع خزر» را در اجلاس فرماندهان دریایی در سن پترزبورگ روسیه امضا کردند. این سند که با تمرکز بر امنیت دریایی و جلوگیری از دخالت قدرت‌های خارجی تدوین شده، گامی مهم در تقویت همکاری‌های منطقه‌ای به‌شمار می‌رود.

به گزارش اقتصاد سراسرآمد، این توافق در حالی امضا شده که تنش‌های جهانی، از جمله رقابت‌های ژئوپلیتیکی در اوراسیا، بر اهمیت امنیت این منطقه افزوده است. براساس گزارش‌ها، این سند بر پایه کنوانسیون رژیم حقوقی دریای خزر (۲۰۱۸) بنا شده و هدف آن حفظ خزر به عنوان یک «دریای صلح و دوستی» است. سند «همکاری راهبردی جامع خزر» و ویژگی‌های کلیدی‌ای دارد که آن را به یک چارچوب جامع برای همکاری‌های امنیتی تبدیل می‌کند. نخست، این سند بر اصل «مدریت امنیت توسط کشورهای ساحلی» تأکید دارد و هر گونه دخالت خارجی یا حضور نیروهای نظامی قدرت‌های خارج از منطقه را ممنوع می‌کند. این رویکرد، خزر را به یک حوزه انحصاری برای پنج کشور ساحلی(هر چند ترکمنستان در این اجلاس غایب بود) تبدیل و از ورود ناوگان‌های خارجی جلوگیری می‌کند.

بررسی اخبار و گزارش‌های منتشرشده توسط رسانه‌ها نشان می‌دهد که این سند شامل همکاری‌های عملی مانند برگزاری رزمایش‌های مشترک دریایی، تبادل اطلاعات امنیتی و هماهنگی در مبارزه با تهدیدات مشترک مانند قاچاق، تروریسم و آلودگی زیست‌محیطی است. همچنین بر پایداری امنیت منطقه‌ای تمرکز دارد و شامل مفادی برای حفاظت از منابع طبیعی و اقتصادی خزر می‌شود. این ویژگی‌ها، سند را قزاقستر از یک توافق امنیتی ساده می‌برند و آن را به یک پلتفرم برای همکاری‌های اقتصادی و زیست‌محیطی تبدیل می‌کنند. برای مثال، گزارش‌ها نشان می‌دهد که این توافق بخشی از تلاش‌های گسترده‌تر روسیه و ایران برای تقویت روابط استراتژیک در برابر تحریم‌های غربی است.

تدارک تهران و مسکو برای رزمایش دریایی
هم‌زمان با امضای سند همکاری راهبردی جامع خزر بود که برخی رسانه‌ها گزارش دادند، تهران و مسکو مجدداً در

تدارک یک رزمایش مشترک نظامی هستند. مردامه گذشته، آخرین باری بود که روسیه و ایران در خزر رزمایش مشترک برگزار کردند. در این رزمایش، تاکتیک‌های رزمی مختلفی از جمله کمک به کشتی سانحه‌دیده، عملیات تبادل عمودی، عملیات تجسس و نجات، تمرین مانور افسر-نگهبان، صورت‌بندی، عکس‌برداری هوایی و رژه دریایی برنامه‌ریزی شد که توسط یگان‌های دریایی جمهوری اسلامی ایران و فدراتیو روسیه با موفقیت انجام شد. البته پیش از این نیز ایران با روسیه و چین به دفعات در منطقه چاپهار و دریای عمان رزمایش مشترک برگزار کرده بود. وزارت دفاع روسیه آن زمان درباره برگزاری این رزمایش‌های مشترک، اعلام کرده بود که «هدف از برگزاری این رزمایش تحکیم امنیت و مبانی آن در منطقه و گسترش همکاری‌های چندجانبه میان کشورهای شرکت‌کننده و نشان دادن حسن نیت و توانایی این کشورها در راستای حمایت مشترک از صلح جهانی، امنیت دریایی و ایجاد یک جامعه دریایی با آینده‌ای مشترک است».

وزارت دفاع روسیه طی بیانیه‌ای پیشنهاد اخیر مسکو را تایید کرده و فرمانده کل ناوگان دریایی شمال روسیه نیز در توضیح بیشتر گفته است که «اصل اساسی که ما آن را سرلوحه کارمان قرار می‌دهیم، فهم دقیق و روشن این است که دریای خزر یک آبراه بسته بوده که تنها فعالیت‌های دریانوردی پنج کشور کرانه ساحلی در آن مجاز است. معتقدیم که نیروهای دریایی کشورهای مادارای صلاحیت، قدرت و منابع لازم برای حل مسائل پیش‌آمده، همچنین مقابله با تمامی چالش‌ها و تهدیدها بدون مشارکت بازیگران فرامنطقه‌ای در فرایندهای درون‌خزری هستند».

همان زمان امیر دریادار شهرام ایرانی، فرمانده نیروی دریایی ارتش، گفته بود که «دریای خزر تنها متعلق به پنج کشور ساحل‌نشین دریای خزر از جمله ایران، روسیه، قزاقستان، ترکمنستان و جمهوری آذربایجان است و مسائل آن نیز توسط این پنج کشور حل وفصل خواهد شد.» او ادامه داد: «دریای خزر جایی برای قدرت‌های فرامنطقه‌ای نیست و کشورهای ساحلی خزر اجازه عرض‌اندام به آن‌ها نخواهند داد و کشورهای حاشیه خزر خودشان برای این دریا تصمیم می‌گیرند. توانمندی کشورهای ساحلی خزر در سطحی است که بتوانند امنیت پایدار را تامین کرده و به پویایی اقتصادی و حل مسائل زیست‌محیطی کمک کنند».

پیشینه تاریخی ومولفه‌های راهبردی خزر
پیش از فروپاشی شوروی، تنها دوکشور ایران و اتحاد جماهیر شوروی حاکمیت بر خزر را در اختیار داشتند و قراردادهای ۱۹۲۱ و ۱۹۴۰ چارچوب حقوقی این پهنه آبی را مشخص می‌کرد. با استقلال قزاقستان، ترکمنستان و جمهوری آذربایجان، تعداد کشورهای ساحلی به پنج افزایش یافت و ضرورت بازتعریف رژیم حقوقی خزر مطرح شد. در نهایت، «کنوانسیون رژیم حقوقی دریای خزر» در سال ۲۰۱۸ در آکئائوی قزاقستان به امضا رسید. این کنوانسیون تأکید دارد که تنها کشورهای ساحلی حق تصمیم‌گیری درباره خزر را دارند و هیچ نیروی نظامی خارجی نمی‌تواند در این دریا مستقر شود. در واقع، نشست اخیر فرماندهان نیروی دریایی و سند جدید، ادامه عملی و تکمیل‌کننده همین رویکرد حقوقی است.

ایران و روسیه نیز همواره بر «بومی‌بودن امنیت خزر» و نفی حضور فرامنطقه‌ای‌ها تأکید داشته‌اند. نشست اخیر فرماندهان نیروی دریایی کشورهای ساحلی و تأکید بر «سند همکاری راهبردی جامع خزر» در همین چارچوب قابل فهم است. به باور کارشناسان، حفظ انحصار تصمیم‌گیری امنیتی براساس حاکمیت ساحلی، تقویت هماهنگی نظامی و دریایی میان کشورهای ساحلی و شکل‌دهی به پیش‌نویس استراتژی امنیت منطقه‌ای مستقل از گروه‌بندی‌های فرامنطقه‌ای، سه‌مولفه راهبردی پیش‌بینی‌شده در سند همکاری راهبردی جامع خزر است. این مؤلفه‌ها نه‌تنها بیانگر اراده برای همکاری بومی هستند، بلکه حامل پیامی فرامتنی به شرایط کنونی نظام بین‌الملل و تحولات امنیتی پیرامونی خزر نیز خواهند بود.

امضای این سند راهبردی در واقع تأکیدی دوباره بر اصل حاکمیت و عدم‌مداخله خارجی است. درشرایطی که ایالات متحده و ناتو در سال‌های اخیر تلاش کرده‌اند از مسیرهایی چون گرستان و آذربایجان به دریای خزر نزدیک شوند، کشورهای ساحلی –به‌ویژه ایران و روسیه– خواستار بستن این مسیرها هستند. انحصار تصمیم‌گیری امنیتی به معنای آن است که هیچ بازیگر فرامنطقه‌ای (اعم از ناتو، آمریکا یا حتی چین) حق مداخله مستقیم در ترتیبات امنیتی خزر را نخواهد داشت. این امر، خزر را به منطقه‌ای خاص با الگوی امنیتی متمایز از سایر حوزه‌های دریایی جهان بدل می‌سازد. همکاری‌های نظامی و رزمایش‌های مشترک میان کشورهای ساحلی در سال‌های اخیر افزایش یافته است. این رزمایش‌ها علاوه‌بر نمایش قدرت، جنبه بازدارندگی در برابر تهدیدات خارجی دارند. سند جدید، این همکاری‌ها را به سطح راهبردی ارتقا می‌دهد. هماهنگی دریایی می‌تواند شامل تبادل اطلاعات، همگام‌سازی یگان‌های دریایی، ایجاد خطوط ارتباطی اضطراری و حتی تأسیس مراکز مشترک نظارتی باشد. چنین همکاری‌هایی از یک‌سو اعتمادسازی میان اعضا را تقویت می‌کند و از سوی دیگر، امکان حضور بیگانگان را به حداقل می‌رساند.

استقلال از گروه‌بندی‌های فرامنطقه‌ای، نشانگر رویکردی است که می‌توان آن را «امنیت بومی‌گرا» نامید. در حالی که بسیاری از مناطق جهان تحت تأثیر پیمان‌های امنیتی نظیر ناتو یا پیمان آسه‌آن قرار دارند، خزر می‌خواهد مدلی متفاوت ارائه کند: مدلی که صرفاً بر همکاری کشورهای ساحلی استوار باشد. این موضوع در شرایطی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که رقابت‌های جهانی میان غرب از یک‌سو و روسیه و چین از سوی دیگر، شدت یافته است. استراتژی امنیتی خزر می‌تواند الگویی از استقلال و خوداتکایی امنیتی برای سایر مناطق جهان محسوب شود.

پیام سند جامع راهبردی همکاری خزر
پیام اصلی این سند آن است که خزر باشگاه بسته‌ای است و تنها اعضای واقعی یعنی پنج کشور ساحلی می‌توانند در آن نقش ایفا کنند. این پیام در شرایط کنونی، پاسخی روشن

به تلاش‌های آمریکا برای نفوذ به آسیای مرکزی و قفقاز جنوبی است. همچنین به ناتو این هشدار را می‌دهد که هیچ‌گونه تحرک نظامی در این حوزه تحمل نخواهد شد. در عین حال، این پیام همسویی با روند جهانی چندقطبی‌شدن را نیز بازتاب می‌دهد، چراکه کشورهای ساحلی تلاش دارند در برابر سلطه‌جویی غرب، یک نظم منطقه‌ای مستقل خلق کنند.

خزر، علاوه‌بر امنیت نظامی، از منظر انرژی و ترانزیت نیز اهمیت فوق‌العاده دارد. منابع نفت و گاز این دریا بخش مهمی از امنیت انرژی جهان را تشکیل می‌دهد. همچنین پروژه‌های ترانزیتی همچون «کردیور بین‌المللی شمال–جنوب» با عبور از خزر، این منطقه را به پیوندگاه شرق و غرب بدل می‌سازد. سند جدید می‌تواند ثبات مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری و توسعه این مسیرها را فراهم آورد. اگرچه سند بر همکاری تأکید دارد، امسا چالش‌هایی نیز وجود دارد. اختلافات مرزی میان برخی کشورها، رقابت بر سر پروژه‌های انرژی و مسائل زیست‌محیطی همچنان می‌توانند مانع همگرایی کامل باشند. افزون بر این، فشار غرب بر برخی دولت‌های ساحلی برای فاصله‌گیری از روسیه، آزمونی مهم برای موفقیت این ابتکار خواهد بود. این سند را نمی‌توان جدا از بستر جهانی آن تحلیل کرد. جنگ اوکراین، تشدید رقابت آمریکا و روسیه و حرکت نظام بین‌الملل به سوی چندقطبی‌شدن، همگی بر شکل‌گیری این رویکرد اثر گذار بوده است. در شرایطی که آمریکا می‌کوشد با اتحادهای منطقه‌ای نفوذ خود را گسترش دهد، خزر الگویی از مقاومت و استقلال را به نمایش می‌گذارد.

در مجموع سند «همکاری راهبردی جامع خزر» تنها یک توافق فنی یا نظامی نیست، بلکه نمادی از شکل‌گیری یک معماری امنیتی بومی در یکی از مهم‌ترین مناطق ژئوپلیتیک جهان است. این سند نشان می‌دهد که کشورهای ساحلی در پی آن هستند تا با همکاری راهبردی، نه‌تنها مانع نفوذ قدرت‌های فرامنطقه‌ای شوند، بلکه الگویی برای آینده نظم بین‌المللی چندقطبی نیز ارائه دهند. در واقع، پیام آشکار این سند چنین است: خزر قلمرویی بسته و بومی است که امنیت آن باید توسط خود کشورهای ساحلی و بدون مداخله خارجی مدیریت شود.

به باور کارشناسان، سند «همکاری راهبردی جامع خزر» نه‌تنها یک توافق امنیتی است، بلکه پایه‌ای برای آینده‌ای پایدار در دریای کاسپین به‌شمار می‌رود. بسا تمرکز بر جلوگیری از دخالت خارجی و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای، این سند می‌تواند تنش‌ها را کاهش دهد و فرصت‌های اقتصادی را افزایش دهد. برای ایران، این توافق یک پیروزی استراتژیک است که امنیت دریایی شمالی را تضمین می‌کند و موقعیت ژئوپلیتیکی کشور را تقویت می‌نماید. باین‌حال، موفقیت آن بستگی به اجرای عملی و مشارکت همه کشورهای ساحلی دارد. در جهانی پر از رقابت‌های ژئوپلیتیکی، چنین توافقاتی می‌تواند الگویی برای دیپلماسی منطقه‌ای باشد.

انتقاد مرادی، نماینده بندرعباس در مجلس: شیرین سازی وانتقال آب خلیج فارس به فلات مرکزی، تکرار اشتباه راهبردی

نماینده مردم بندرعباس در مجلس شورای اسلامی افزود: شیرین سازی و انتقال آب از خلیج فارس و دریای عمان به صنایع در سایر استان‌ها(و فلات مرکزی ایران) با صرف هزاران میلیارد هزینه، تکرار اشتباهات گذشته است.

نماینده مردم بندرعباس، به‌موسی، قشقم، بندرخمیر و حاجی‌آباد در مجلس شورای اسلامی خاطر نشان کرد: یقین بنیاد صدای این اشتباه راهبردی در آینده شنیده می‌شود و عواقب آن متوجه همه خواهد بود.

مرادی نماینده مردم بندرعباس در مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اینکه هرزگان دارای مزایای فراوانی است، گفت: استقرار صنایع آب‌بر باید در کنار دریا باشد تا بتوان به توسعه پایدار فکر کرد.

این نماینده مجلس شورای اسلامی اضافه کرد: با توجه به عدم وجود آمایش سرزمینی در کشور، شاهد اجرای طرح‌های بی‌نتیجه هستیم و صنایع آب‌بری که باید در استان‌های ساحلی باشند، در سایر استان‌ها مستقر شده‌اند.

نماینده مردم بندرعباس در مجلس شورای اسلامی در ادامه نیز با بیان اینکه مشکلات صیادان و کارگران و همه اقشار ناشی از کم‌کاری برخی وزرا است، تصریح کرد: عملکرد مناطق آزاد در کشور طی سال‌های اخیر به گونه‌ای بوده که این مناطق برای مردم «منطقه آزار» شده‌اند. این مناطق نه تنها برای مردم فوایدی ندارند، بلکه روح و روان مردم را دچار آسیب کرده‌اند.

سه‌شنبه-۲۲مهر۱۴۰۴- سال یازدهم-شماره ۲۲۲۲

دریاپایه ۳ بنادر

لزوم تأمین امنیت مرزهای مشترک ایران و کویت و مقابله با جرائم دریایی

فرمانده مرزبانی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در دیدار با معاون مدیرکل عملیات گارد ساحلی کویت، بر لزوم تأمین امنیت مرزهای مشترک دو کشور و مقابله با جرائم دریایی تأکید کرد.

به گزارش اقتصادسراسرآمد، به منظور تحکیم روابط دیپلماسی و ارتقاء امنیت مرزهای آبی، سردار احمدعلی گودرزی فرمانده مرزبانی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با سرهنگ دریایی "خالد سالم-بو ربیع" معاون مدیرکل عملیات گارد ساحلی کویت دیدار و گفت و گو کرد.

سردار گودرزی در این دیدار ضمن خوش آمدگویی به هیئت گارد ساحلی دولت کویت، بر مشترکات دینی و فرهنگی میان دو کشور تأکید کرد و گفت: علاوه بر مشترکات دینی و سیاسی، باید تعامل و مشترکات مرزی نیز گسترش پیدا کند و این موضوع یکی از بهترین دلایل بر ارتقاء روابط دیپلماتیک بین دو کشور می باشد.

فرمانده مرزبانی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بر امنیت مرزهای دریایی میان دو کشور تأکید کرد و افزود: حفظ و تداوم ثبات امنیت دریانوردی در خلیج فارس تنها با مشارکت همه جانبه کشورهای منطقه امکان پذیر می باشد و دریابانی مرزبانی فراجا تمام تلاش خود را در جهت ارتقاء امنیت دریانوردی به کار بسته است تا تجارت دریایی در منطقه استراتژیک و تاریخی خلیج فارس سهل تر و در امنیت کامل صورت پذیرد.

سردار گودرزی دربخش دیگری از سخنان خود بر توسعه و گسترش روابط دو جانبه، امنیت دریانوردی، مقابله با جرائم دریایی و رعایت منافع مشترک تأکید داشت.

معاون اداره کل بنادر و دریانوردی هرمزگان: پیشرفت طرح آمین سازی اسکله گورزین قشم به ۶۲درصد رسید

معاون مهندسی و عمران اداره کل بنادر و دریانوردی هرمزگان از پیشرفت ۶۲درصدی طرح آمین سازی و بهسازی دیوار ساحلی اسکله گورزین قشم خبر داد و گفت این پروژه با هدف ارتقای ایمنی گردشگران دریایی و توسعه گردشگری امن و پایدار در جنوب کشور در حال اجراست.

به گزارش اقتصادسراسرآمد، حمید کمالی اظهار کرد: طرح ایمن سازی و بهسازی دیوار ساحلی اسکله گورزین در راستای ایفای نقش اجتماعی سازمان بنادر و دریانوردی و باهدف کاهش خطرات محیطسی و افزایش ایمنی گردشگری دریایی آغاز شده است. وی افزود: قسراراداد اجرای عملیات بهسازی در بهمن ۱۴۰۳ منعقد شد و با توجه به محدودیت‌های نوروژی، عملیات اجرایی از پایان فروردین ۱۴۰۴ شروع شد. تا نیمه مهر امسال، میزان پیشرفت برنامه‌ای پروژه حدود ۹۵ درصد و پیشرفت واقعی آن نزدیک به ۶۲ درصد گزارش شده است.

کمالی درباره جزئیات فنی پروژه توضیح داد: در قالب این طرح، دیواره اصلی اسکله در بخش جنوبی به طول ۷۸متر اصلاح و ترمیم شده، سلبان به ابعاد ۶×۶۰متر و کف‌پوش بتنی به ابعاد ۶×۷۸متر برچیده و اصلاح شده است. همچنین فونداسیون شامل دو پست اسکله شناور بازسازی می‌شود.

وی تأکید کرد: اجرای طرح ایمن سازی اسکله گورزین علاوه بر ارتقای ایمنی سازه، نقش مؤثری در رونق گردشگری دریایی و افزایش اشتغال بومیان جزیره قشم دارد. با اصلاح دیواره سنگی اسکله، خطرات ناشی از فرسودگی سازه و آسیب‌های احتمالی برای مسافران دریایی برطرف خواهد شد.

بازدیدهیئتی ازانجمن کشتیرانی از شرکت های نمایندگی کشتیرانی کیان دریا ارباوموجم

در ادامه برنامه‌های انجمن کشتیرانی و خدمات وابسته ایران برای تقویت ارتباطات صنفی و آشنایی نزدیک با وضعیت شرکت‌های عضو در مناطق عملیاتی، خانم جمشیدی، عضو هیئت‌مدیره انجمن و خانم عارفی‌زاده مدیر امور شرکت‌های انجمن، با سفر به بندرعباس از شرکت های نمایندگی کشتیرانی کیان دریا آریا و شرکت نمایندگی کشتیرانی موج‌مد بازدید کردند.

به گزارش اقتصادسراسرآمد، در جریان این بازدیدها، نمایندگان انجمن ضمن دیدار با مدیران و کارشناسان شرکت‌ها، از روند فعالیت‌های نمایندگی و نحوه ارائه خدمات به خطوط کشتیرانی در بندرعباس مطلع شدند. همچنین مسائل مربوط به فرآیندهای عملیاتی، الزامات بندری و برخی چالش‌های مشترک در حوزه نمایندگی کشتی موردبررسی قرار گرفت.

این بازدید بخشی از رویکرد انجمن برای حضور فعال در بنادر و بررسی میدانی وضعیت شرکت‌های عضو است؛ رویکردی که با هدف شناسایی دقیق ظرفیت‌ها، نیازها و موانع اجرایی در بخش خدمات کشتیرانی دنبال می‌شود.